

ISSN 2227-2844

ВІСНИК

ЛУГАНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

№ 9 (268) ТРАВЕНЬ
2013

ВІСНИК

ЛУГАНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ

№ 9 (268) 2013

Частина II

Засновано у лютому 1997 року (27)
Свідоцтво про реєстрацію: серія КВ № 14441-3412 ПР,
видане Міністерством юстиції України 14.08.2008 р.

Збірник наукових праць внесено до переліку наукових
фахових видань України
(філологічні науки)

Постанова президії ВАК України від 18.11.09 р. № 1-05/5

Журнал включено до переліку видань реферативної бази даних
«Україніка наукова» (угода про інформаційну співпрацю
№30-05 від 30.03.2005 р.)

Рекомендовано до друку на засіданні Вченої ради
Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка
(протокол № 7 від 28 лютого 2013 р.)

Виходить двічі на місяць

Засновник і видавець –
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор – доктор педагогічних наук, професор Курило В. С.

Заступник головного редактора –

доктор педагогічних наук, професор Савченко С. В.

Випускаючі редактори –

доктор історичних наук, професор Бур'ян М. С.,

доктор медичних наук, професор Виноградов О. А.,

доктор філологічних наук, професор Галич О. А.,

доктор педагогічних наук, професор Горошкіна О. М.,

доктор сільськогосподарських наук, професор Конопля М. І.,

доктор філологічних наук, професор Синельникова Л. М.,

доктор педагогічних наук, професор Харченко С. Я.

Редакційна колегія серії «Філологічні науки»:

доктор філологічних наук, професор Єрмоленко С. Я.,

доктор філологічних наук, професор Загнітко А. П.,

доктор філологічних наук, професор Коваль В. І.,

доктор філологічних наук, професор Лисиченко Л. А.,

доктор філологічних наук, професор Мокієнко В. М.,

доктор філологічних наук, професор Синельникова Л. М.,

доктор філологічних наук, професор Глуховцева К. Д.,

кандидат філологічних наук, доцент Лєснова В. В.

РЕДАКЦІЙНІ ВИМОГИ

до технічного оформлення статей

Редколегія «Вісника» приймає статті обсягом 5 – 8 сторінок через 1 інтервал, повністю підготовлених до друку. Статті подаються надрукованими на папері в одному примірнику з додатком диска. Набір тексту здійснюється у форматі Microsoft Word (*.doc, *.rtf) шрифтом № 12 (Times New Roman) на папері формату А-4; усі поля (верхнє, нижнє, правє й лівє) — 3,8 см; верхній колонтитул — 1,25 см, нижній — 3,2 см.

У верхньому колонтитулі зазначається: Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка № ** (***) , 2014.

Інформація про УДК розташовується у верхньому лівому кутку без відступів (шрифт нежирний). Ініціали і прізвище автора вказуються в лівому верхньому кутку (через рядок від УДК) з відступом 1,5 см (відступ першого рядка), шрифт жирний. Назва статті друкується через рядок великими літерами (шрифт жирний).

Зміст статті викладається за планом: постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями; аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання цієї проблеми та на які спирається автор; виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується ця стаття; формулювання цілей статті (постановка завдання); виклад основного матеріалу дослідження з певним обґрунтуванням отриманих наукових результатів; висновки з цього дослідження й перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. Усі перелічені елементи повинні бути стилістично представлені в тексті, але графічно виділяти їх не треба.

Посилання на цитовані джерела подаються в квадратних дужках після цитати. Перша цифра — номер джерела в списку літератури, який додається до статті, друга — номер сторінки, наприклад: [1, с. 21] або [1, с. 21; 2, с. 13 – 14]. Бібліографія і при необхідності примітки подаються в кінці статті після слова «Список використаної літератури» у порядку цитування й оформляються відповідно до загальноприйнятих бібліографічних вимог. Бібліографічні джерела подаються підряд, без відокремлення абзацем; ім'я автора праці (або перше слово її назви) виділяється жирним шрифтом.

Статтю закінчують 3 анотації обсягом 15 рядків (українською та російською) та 22 рядки (англійською) із зазначенням прізвища, ім'я та по-батькові автора, назви статті та ключовими словами (3 – 5 термінів).

Стаття повинна супроводжуватися рецензією провідного фахівця (доктора, професора).

На окремому аркуші подається довідка про автора (прізвище, ім'я, по батькові; місце роботи, посада, звання, учений ступінь; адреса навчального закладу, кафедри; домашня адреса; номери телефонів (службовий, домашній, мобільний).

© ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013

ЗМІСТ

ЛІНГВІСТИКА

1. Макарук Л. Л. Рівнево-ієрархічні функції піктограм та ідеограм.....	6
2. Марченко Ю. М. Роль фламандського язика в Бельгії.....	10
3. Матвєєва С. А. Формування термінологічного апарату інтернет-журналістики.....	15
4. Мігорян О. В. Діахронно-структурні характеристики відіменникових префіксально-ономасіологічних категорій.....	20
5. Осовська І. М. Внутрішня структура концепту Familie як метактону концептополя Familienbeziehungen.....	25
6. Пастернак Т. А. Організаційно-структурний аналіз наративу	33
7. Рогач О. О. Етнічні спільноти: класифікаційна схема.....	38
8. Рогач Ю. І. Структурно-семантичні особливості креолізованих текстів сучасних австралійських засобів масової інформації.....	43
9. Руденко Н. С. Концепт ЕКОЛОГИЯ в современной гуманитарной парадигме.....	47
10. Савельєва Н. О. Про деякі особливості становлення модальних дієслів у ранньоніованглійській мові.....	54
11. Сазонова Є. О. Фонетичні явища евфонії та какофонії в інтернет-ономастиці.....	62
12. Сафонова Н. М. Студентська наукова стаття: методичні рекомендації до мовленнєвого оформлення структурних елементів.....	66
13. Сергієнко К. П. Ввічливість як предмет лінгвістичних досліджень.....	75
14. Ситникова Е. В. Внутренний лексикон человека в свете современных антропоцентрических теорий.....	81
15. Стоянова І. Д. Мовні засоби реалізації стратегії комунікативного маніпулювання у дискурсі антиутопії.....	91
16. Тихоновська Г. С. Гендерні особливості засобів модифікації у мовленнєвих актах англійської мови (на матеріалі художнього дискурсу).....	97
17. Тоненчук Т. В. Особливості метафоризації іменників-соматизмів у складі англійськомовних фразеологізмів.....	102
18. Туленинова Л. В. Концептуальная метафора как элемент построения индивидуально-авторской концептосферы.....	108
19. Федорова О. В. Засоби репрезентації концептуальної категорії «стать» в сучасній англійській мові.....	113
20. Федотова Ю. Б. Социолект студенческой молодежи современной Великобритании.....	118

21.	Хенкіна Г. О. Спільні й національно специфічні риси вираження емоційного стану людини.....	123
22.	Шелудченко С. Б., Шелудченко О. В. Термінологічний корпус науково-популярного дитячого стилю (на матеріалі статей журналу «National Geographic Kids»).....	129
23.	Шпак К. В. Тюркські елементи румейської мови.....	134
24.	Шульженко С. Є. Трансформація англійських запозичень у сучасній японській мові.....	139
25.	Юшак В. М. Когнітивний підхід до вивчення словотворення..	144
26.	Ярема О. Б. Алюзія у лінгвокультурному просторі тексту.....	149
27.	Яремчук О. В. Еліптичність та імпліцитність у газетному дискурсі.....	155

ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

28.	Волик Н. А. Риторика и литература: аспекты взаимодействия	160
29.	Воробкало М. О. Поэтика театра Л. Петрушевской в современной критике.....	166
30.	Евдокименко Е. А. Синтез комического и трагического в современной русской драматургии о детях и подростках.....	171
31.	Комаров С. А. НЭП в изображении М. А. Булгакова (на материале фельетонов в «Накануне»).....	179
32.	Лоповок В. Л., Теплицкая О. Н. Развитие и совершенствование речевой и культурологической компетенций в системе школьного далеведения (на материале перифраза далевской тематики).....	189
33.	Лызлова С. М. Гумберт Гумберт на „другом конце света” (на материале рассказа Л. Улицкой «Голубчик»).....	197
34.	Нестерук В. В. О некоторых особенностях малых жанров русской реалистической прозы конца XX – начала XXI века...	202
35.	Плотникова А. А. Кинематографичность как приём в творчестве А. Н. Вертинского.....	208
36.	Проніна Я. І. Інтертекстуальність як характерна риса ідіостилію Юрія Андруховича.....	216
37.	Сатановська Г. С. Засоби художньої реалізації антиномії «Рим» – «Провінція» в просторово-часовій структурі роману М. Юрсенар «Спогади Адріана».....	222
38.	Стасевич Ю. Ю. Літературні твори як носії культурної пам'яті.....	227
39.	Тертычная Н. Н. Типология мужских персонажей в прозе В. Токаревой.....	232
40.	Черниенко Л. В. Писатели второй половины XX века о «тайнах русской души» (некоторые аспекты проблемы).....	241

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

41.	Барабанова Г. В. Когнітивна візуалізація іншомовного професійно орієнтованого тексту в навчальних цілях.....	251
42.	Бубнова Д. В. Жанровий підхід до навчання ділового писемного мовлення магістрантів технічних спеціальностей....	258
43.	Martemjanowa G. M. Ausbildung der Sprechfertigkeit im Fremdsprachenunterricht.....	262
44.	Симоненко М. В. Интегрированный урок английского языка и литературы как средство гармонизации двуязычной культуры.....	267
45.	Федюк Г. М. Інтернет-технології у дистанційному навчанні іноземної мови.....	271
46.	Шевніна Л. Є. Поняття жанрова компетенція та жанрова матриця у методиці навчання ділового писемного мовлення студентів немовних спеціальностей.....	276
	Відомості про авторів.....	282

лінгвокультурні особливості концепту ЕКОЛОГІЯ в україномовній, російськомовній та англійськомовній лінгвотрадиціях.

Ключові слова: екологія, термін, концепт, тезаурусна методика.

Руденко Н. С. Концепт ЭКОЛОГИЯ в современной гуманитарной парадигме

В статье описывается трансформация узкоспециального понятия «экология» в социокультурный концепт, ядро которого составляют экологические отношения, реализующиеся в трех измерениях: биологическом, социокультурном и культурно-философском или мировоззренческом. На материале словарных статей словарей разного типа рассматриваются лингвокультурные особенности концепта ЭКОЛОГИЯ в украиноязычной, русскоязычной и англоязычной лінгвотрадиціях.

Ключевые слова: экология, термин, концепт, тезаурусная методика.

Rudenko N. S. Concept ENVIRONMENT in the Modern Paradigm of Humanities

The article is devoted to the transformation of special notion «ecology» into socio-cultural concept ENVIRONMENT. Ecological interactions constituting its core exist and are described in three dimensions: biological, socio-cultural and philosophic or worldview. Analyzing the entries of specialized and non-specialized dictionaries, the author considers culturally conditioned characteristics of the concept ENVIRONMENT in Ukrainian, Russian and English language traditions.

Key words: ecology, environment, term, concept, dictionary entry analysis.

Стаття надійшла до редакції 10.02.2013 р.

Прийнято до друку 28.02.2013 р.

Рецензент – д. філол. н., проф. Новикова М. А.

УДК 811.111'366'06 (043.3)

Н. О. Савельєва

**ПРО ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ
МОДАЛЬНИХ ДІЄСЛІВ У РАНЬОАНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ**

Для синхронного дослідження певного явища методологічно важливим видається звернення до реконструкції попередніх стадій його розвитку, визначення змін, що відбулися. Адже твердження про автохтонність або неавтохтонність мовного явища має ґрунтуватися на

наявності або відсутності його витоків у ранні періоди розвитку мови у вигляді «прото-явищ» – «прото-modalних» дієслів, «протоквантифікаторів» тощо [1, с. 109]. Вищезазначене зумовлює інтерес до проблеми становлення модальних дієслів як окремого класу в історії англійської мови.

Особливості функціонування модальних дієслів як в синхронії, так і в діахронії неодноразово привертала увагу дослідників [1; 2; 3]. Предметом лінгвістичних розвідок ставали певні модальні дієслова [4], клас модальних дієслів та специфіка його розвитку в типологічно різних мовах [5; 6], експлікація різновидів модальної семантики модальними дієсловами [7]. Попри наявність значної кількості робіт, присвячених вивченню семантики, синтактики та прагматики модальних дієслів, деякі аспекти цієї проблеми залишаються розв'язаними не повністю. Так, окремого дослідження вимагають особливості становлення класу модальних дієслів в ранньомовноанглійській мові.

Таким чином, актуальність цієї розвідки зумовлена інтересом сучасних лінгвістичних студій до вивчення окремих класів мовних одиниць в синхронному та історичному аспектах; важливістю визначення часу остаточного формування модальних операторів як окремого дієслівного класу; необхідністю виявлення тих ознак класу модальних дієслів, формування яких відбулося пізніше.

Метою статті є дослідження деяких особливостей становлення модальних дієслів у ранньомовноанглійській мові. Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання наступних завдань: виявити специфіку переходу претерито-презентних дієслів у протомодальні, а потім – модальні в історії англійської мови; визначити риси, що остаточно сформувалися у ранньомовноанглійському періоді та ті, розвиток яких відбувся пізніше; розглянути відповідність становлення класу англійських модальних дієслів виокремленим тенденціям. Вибір для дослідження останньої зумовлений загальноприйнятною думкою про те, що саме ранньомовноанглійський період, зокрема XVI ст., став поворотним у формуванні модальних дієслів [1, с. 110; 2, с. 171; 8, с. 128], з одного боку, а з іншого – надзвичайною варіативністю та прагненням до експериментів у використанні мовних одиниць, які були йому властиві. Матеріалом дослідження стати твори У. Шекспіра.

Грунтуючись на аналізі мовного матеріалу та даних діахронних студій, пропонують виокремлення таких «квазіуніверсаль» розвитку модальних дієслів: 1) модальні поняття прямо пов'язані не з конкретними лексемами, а з цілим набором лексем; 2) план змісту є первісно даним і не змінюється у процесі еволюції мови. Відбувається не розвиток нових значень, а перерозподіл функцій між лексемами, втрата або поява нових дієслів; 3) етимологічна тотожність модальних дієслів не є гарантією тотожності їх функціональної сфери. Так, англ. *can* «можу», «у стані зробити» семантично відмінний від двн.-англ. *can(n)* «маю знання». З іншого боку, саме значення «знати, мати знання» у двн.-англ.

та двн.-ісл. є продовженнями різних герм. коренів *kann та *wait (пор. д.-ісл. *kann*, *veit*, гот. – *kann*, *wait*, *lais*); 4) базові модальні дієслова багатозначні, завжди забезпечують вираження модальних понять різних видів. Вторинні, вузькоспеціалізовані дієслова можуть бути пов'язані з модальністю одного виду (наприклад, рос. *надлежит*, пор. також англ. *ought to*); 5) кількість модальних дієслів у мові є обмеженою: клас може поповнюватися, але його ємність – не нескінченна [6, с. 194]. Більшість із описаних тенденцій властиві становленню класу модальних дієслів в історії англійської мови.

Дієслова, що в сучасній англійській мові утворюють окрему групу [3, с. 219] на позначення модальної семантики, є континуантами так званих претерито-презентних дієслів *cunnan* «знати; могли, бути спроможним», *durran* «бравувати, хизуватися», *magan* «бути спроможним, мати силу», *motan* «бути змушеним, бути спроможним», *neodian* «бути необхідним», *sculan* «бути змушеним, зобов'язаним», а також аномального дієслова *willan* «хотіти, бажати», що (окрім останнього) мали всі морфо-синтаксичні характеристики основних – повнозначних – дієслів. Серед них: наявність повної парадигми закінчень на позначення особи та числа; відкриття позиції для комплемента; певні правила оформлення заперечення (*negative placement*) та інверсії; уживання інфінітивів та герундивів; можливість розташування у фінальній позиції в реченні [9, с. 35; 10, с. 113 – 114; 1, с. 98; 11, с. 269; 12].

Уже починаючи з середньоанглійського періоду, претерито-презентні дієслова позбавляються властивих їм ознак: «протомодальні» дієслова утрачають можливість керування прямим додатком, відбувається зменшення їх кількості, скорочення вживань *might*, *could*, *should*, *would*, *must* як форм минулого часу і фіксація їх нових незалежних значень [1, с. 109]. Остання зміна свідчить про розвиток модальної полісемії та можливість реалізації модальними операторами різних видів модальних значень: обов'язковості, дозволеності, необхідності тощо. Так, наприклад, у ранньоновоанглійській мові випадки реалізації модальної семантики дієсловом *should* можна умовно поділити на дві групи: а) уживання *should* для вираження облігаторності як форми минулого часу *shall*; б) функціонування його як окремого модального дієслова з локалізацією необхідності та бажаності виконання дії у площині теперішнього або майбутнього. Наприклад: *LORD POLONIUS: No, I went round to worke, And (my yong Mistris) thus I did bespeake: Lord Hamlet is a Prince out of thy Starre, This must not be: and then, I Precepts gaue her, That she should locke her selfe from his Resort, Admit no Messengers, receiue no Tokens (Rom., 1169 – 1173); SOMERSET. Methinks my lord should be religious and know the office that belongs to such. WARWICK. Methinks his lordship should be humbler; it fitteth not a prelate so to plead (1H6, A. 3, S. 1).*

Специфічною ознакою розвитку модальних дієслів у ранньоніованглійській мові вважають втрату ними своєї словозмінювальної парадигми. Утім, матеріал нашого дослідження демонструє не лише поодинокі використання змінних форм окремих дієслів (наприклад, *willeth* та *dares*, що пояснюються паралельним функціонуванням повнозначних дієслів на зразок *to will* та *to dare*), а й доволі системну реалізацію граматичних значень за допомогою спеціальних маркерів, наприклад, закінчення другої особи однини (*thou wilt, shouldst, shalt, mayst, mightst, canst*). Слід також відзначити стійку кореляцію між цими формами дієслова та уживанням займенника *thou* і, навпаки, відсутність прикладів, де займенник *you* взаємодіє з модальним дієсловом з відповідним закінченням. Це зауваження важливе тому, що у ранньоніованглійській мові починається процес перерозподілу функцій займенників *thou/you*, і перший найчастіше використовується на позначення людини (однієї) нижчого соціального статусу, підлеглого, виражає певну інтимність, близькість у стосунках, тоді як уживання другого є типовим для поважливого ставлення до співрозмовника, визнання його вищого статусу і не обов'язково пов'язане з категорією множини, тобто уживання займенника *you* з дієсловом з маркером другої особи однини є граматично виправданим, але не реалізованим у ранньоніованглійській мові.

З середини XVI ст. набирає сили правило вживання *not* з модальними дієсловами, при цьому заперечна частка розміщена в постпозиції до них. Як нову ознаку саме модальних дієслів слід розглядати безпосереднє приєднання *-nt* як слабкої форми *not* до дієслова з можливістю зміни самої форми – *shan't, won't* [2, с. 180; 1, с. 111; 12]. За результатами аналізу нашого матеріалу (корпус шекспірівських творів), ми можемо зробити висновок, що за часів Шекспіра можливість приєднання заперечної частки *not* та її слабкої форми безпосередньо до модального дієслова була обмеженою і набувала системної реалізації лише у випадку з модальним *can* (*cannot*). Щодо інших модальних дієслів, то, можливо, це відбулося або наприкінці ранньоніованглійського періоду, або навіть пізніше.

Паралельно у ранньоніованглійській мові формуються правила, що регламентують розбудову питальних речень: у разі наявності протомодального дієслова в реченні вони підлягають дії інверсії, у той час як для речень, у яких наявне лише основне дієслово, необхідним стає використання допоміжного *do* [13, с. 11].

Серед інших особливостей ранньоніованглійського періоду вважаємо закріплення сполучення модальних дієслів з основним дієсловом без допомоги частки *to* (також для *ought to*), яке розпочалося в попередні століття [2, с. 177], зникнення випадків уживання протомодальних дієслів в інфінітивних конструкціях, припинення використання з ними *-ing* [там само, с. 178].

У ранньоновоанглійській мові можливим є випущення інфінітива, представленого дієсловом руху [14]. Проаналізований матеріал дає можливість підтвердити приклади еліптичного вживання модального предиката. Вони локалізовані переважно в площині теперішнього / майбутнього часів і не вживаються на позначення «облігаторності» в минулому. Наприклад: *Now, must I to the Monument alone* (Rom., 2843). Конструкція модальне дієслово + прийменник на пряму властива також дієслову *shall*: *He shall with speed to England: For the demand of our neglected Tribute* (Ham., 1826 – 1827).

Важливу роль для завершення процесу утворення категорії модальних дієслів відіграє поява так званих «квазі-модальних» або «маргінальних» модальних дієслів (*to be going to, have to, be able to*), які майже повністю дублюють семантику модальних дієслів *shall / will, must, can*, але позначені наявністю граматичних ознак основних дієслів [1, с. 112; 3, с. 220; 15, с. 272]. У матеріалі нашого дослідження використання цієї групи модальних дієслів є нечастотним, а визначення різновиду модальної семантики – ускладненим. Як, наприклад, в уривку з *The Two Gentlemen of Verona: There is a messenger that stays to bear my letters to my friends, and I am going to deliver them* (інтенція vs. процес та мета).

Зауважимо, що діахронні дослідження класу модальних допоміжних слів (модальних дієслів) на матеріалі німецької мови, а також слов'янських мов демонструють схожу тенденцію до граматикалізації – переходу від лексичних, немодальних до розвитку модальних функцій [7; 5, с. 76; 16, с. 145].

Щодо семантики модальних дієслів, то, перш за все, звернімося до дискусії, пов'язаної з визначенням на пряму розвитку модальних значень. Пошуки відповіді на це питання почасти вимагають урахування екстралінгвальних чинників, оскільки модальність як кваліфікаційна поняттєва категорія стосується особливостей концептуалізації світу людиною [11, с. 242]. Так, уважають, що розвиток модальних значень має певну спрямованість: від конкретних значень основних дієслів (англ. *main modals*) – через основні модальні значення (англ. *root modal meanings*) – до епістемічних значень з найбільшим ступенем узагальненості [18, с. 677].

Претерито-презентне дієслово *cinpan* (с.а. *can*), наприклад, уживалося в значенні «знати як», а також на позначення «наявності певної інтелектуальної здібності», у той час як *magap* (с.а. *may*) використовувалося для реалізації значення «наявності фізичної здібності». Поступово це протиставлення нівелюється, і протомодальне, а потім модальне дієслово *can* поєднує значення «фізичної та інтелектуальної здібності». А *magap* (с.а. *may*), починаючи з кінця середньоанглійського періоду, розвиває значення «пермісивності», а також «можливості», які й зберігає в ранньоновоанглійському періоді [1, с. 100]. Утім, за даними [19], функціонування модального дієслова *may*

як маркера пермісивності починається значно раніше, приблизно в 1000 р. У [19] перший випадок використання модального дієслова *can* у значенні пермісивності датовано 1879 р. У досліджуваних текстах, однак, трапляються приклади його використання, що, на наш погляд, максимально наближене до деонтичної семантики. Так, у наступному текстовому фрагменті модальне дієслово *can* у сполученні з заперечною часткою *not*, а також суб'єктом, репрезентованим першою особою однини чи множини, реалізує значення неприйнятності, недозволеності відмови, адже це суперечить справедливості (*in Iustice*): *KING EDWARD. Her suit is now, to repossesse those Lands, Which wee in Iustice cannot well deny. Because in Quarrell of the House of Yorke, The worthy Gentleman did lose his Life* (ЗН6, 1505 – 1807).

Сучасні маркери майбутнього часу *shall* та *will* у давньоанглійській мові функціонували як повнозначні дієслова, що реалізували «обов'язковість» та «намір» відповідно. Цю тезу підтримує Т. Віссер, згідно з працями якого історично вживання модальних *shall* та *will* було атемпоральним. Асоціація з майбутнім часом зумовлена тим, що обов'язковість та волітивність автоматично імплікують виконання дії в майбутньому [20]. Утім, досліджуючи особливості становлення *shall* та *will*, І. Вішер зазначає, що їх уживання як допоміжних розпочалося уже в давньоанглійській мові. Це положення підтверджене їх функціонуванням у перифрастичних конструкціях (паралельно з використанням як повнозначних дієслів) для вираження значення волітивності та облігаторності [4, с. 129 – 130]. У середньоанглійській мові посилюється тенденція затемнення їх основного значення в певних контекстах. Це зумовило перекваліфікацію *shall* та *will* в оператори майбутнього часу, що передають лише передбачення [4, с. 13] і позначилося на зміні їх синтаксичного статусу від повнозначних дієслів до допоміжних. Можливо, первинне послаблення семантики облігаторності й посилення футуральності для *shall* відбувалося в релігійних контекстах, а саме, у разі маніфестації значення «божественного зобов'язання» (*divine obligation*) [16, с. 131]. Так, у ранньоновіанглійській мові вираження значення «облігаторності» модальним дієсловом *shall* є нечастотним, інтерпретація його ускладнена обов'язковою в більшості випадків семантикою впевненості в реалізації події в майбутньому та стає можливою лише за наявності інших лінгвальних та екстралінгвальних чинників.

Таким чином, становлення операторів футуральності *shall* та *will* (а також інших модальних дієслів) слугує прикладом граматикалізації як процесу переходу від дієслова з повним лексичним значенням у лексично незаповнений граматичний маркер, що може супроводжуватися фонетичними змінами та навіть трансформуватися у флексії; а наведені приклади семантичних змін, властивих деяким модальним дієсловами англійської мови, підтверджують описані вище «квазіуніверсальні» тенденції розвитку модальних значень.

Отже, попри значні зміни, що відбулися у ранньоновоанглійській мові та знаменували перехід «протомодальних» до власне модальних дієслів, остаточного усталення усіх властивих модальним дієсловом ознак у ранньоновоанглійській мові не відбулося, про що свідчать уживання форм дієслів минулого часу як для реалізації нових значень, так і для вираження граматичної категорії часу; використання закінчень другої та третьої особи однини; обмеження у приєднанні частки *not* або скороченої форми *-nt* безпосередньо дієслова, неусталене та спорадичне уживання «квазі-модальних дієслів» тощо. Процес формування модальних дієслів в історії англійської мови загалом відповідає визначеним універсальним тенденціям. Виявлення певних розбіжностей може стати можливим за умови розширення матеріалу дослідження за рахунок залучення контекстів використання модальних дієслів у сучасній англійській розмовній мові, що і визначає подальші перспективи нашого дослідження.

Список використаної літератури

- 1. Lightfoot D. W.** Principles of Diachronic Syntax / D. W. Lightfoot. – Cambridge : Cambridge University Press, 1979. – 429 p.
- 2. Barber Ch.** Early Modern English / Charles Barber. – Edinburgh : Edinburgh University Press, 2005. – 280 p.
- 3. A Comprehensive Grammar of the English Language** / [Quirk R., Greenbaum S., Leech J., Swartvik J.]. – L. ; N.Y. : Longman Group Ltd., 1985. – 1179 p.
- 4. Wischer I.** Will and Shall as Markers of Modality and / or Futurity in Middle English / Ilse Wischer // Folia Linguistica Historica. Acta Societatis Linguisticae Europaeae / ed. H. H. Nock. – 2008. – Vol. 29, № 1. – P. 125 – 143.
- 5. Ханзен Б.** На полпути от словаря к грамматике: модальные вспомогательные слова (МВС) в славянских языках / Б. Ханзен // Вопр. языкознания. – 2006. – № 2 – С. 68 – 84.
- 6. Циммерлинг А. В.** Этические концепты и семантические поля / А. В. Циммерлинг // Логический анализ языка: Языки этики / [Рос. акад. наук. Ин-т языкознания; под. ред. Н. Д. Арутюновой, Т. Е. Янко, Н. К. Рябцевой]. – М. : Языки русской культуры, 2000. – С. 190 – 199.
- 7. Бабакина Т. Н.** Становление модальных глаголов как выразителей внутренней модальности в немецком языке (сопоставительный анализ готского, древне-, средне- и ранневерхненемецкого языков) : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.20 «Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание» / Бабакина Т. Н. – Томск, 2006. – 45 с.
- 8. Roberts I.** Diachronic Syntax / Ian Roberts. – N.Y. : Oxford University Press, 2007. – 508 p.
- 9. Буниятова И. Р.** Модальность древнеанглийского придаточного предложения / И. Р. Буниятова // Вісн. Харків. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. – Х. : Константа, 2000. – № 471. – С. 35 – 41.
- 10. Brazil D. A.** Grammar of Speech / D. Brazil. – Oxford : Oxford University Press, 1995. – 264 p.
- 11. Langacker R. W.** Foundations of Cognitive Grammar / R. Langacker. – Vol. II. Descriptive Application. –

Stanford : Stanford University Press, 1991. – 589 p. **12. Romero C.** The Syntactic Evolution of Modal Verbs in the History of English [Електронний ресурс] / С. Romero : PhD in Linguistics. – 2005. – Режим доступу до дисертації : http://www.celineromero.com/eng-thesis_html/thesis.html. **13. Калитюк Л. П.** Питальне речення в історії англійської мови: структурні та прагматичні аспекти : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / Калитюк Лілія Петрівна. – К., 2008. – 19 с. **14. The Oxford English Dictionary.** – [2nd ed.]. – Vol. X. – Oxford : Clarendon Press. – 1991. – 1043 p. **15. Derpaetere I.** Mood and Modality in English / I. Derpaetere, S. Reed // The Handbook of English Linguistics / ed. by Bas Aarts and April McMahon. – Singapore : Blackwell, 2006. – P. 362 – 383. **16. Danison D.** English Historical Syntax: Verbal Constructions / D. Danison. – L. : Longman, 1993. – 496 p. **17. Bybee J.** Cognitive Processes in Grammaticalization / J. Bybee // The New Psychology of Language : Cognitive and Functional Approaches to Language Study / ed. by Michael Tomasello. – Vol. 2. – Mahwah : Lawrence Erlbaum, 2003. – P. 145 – 168. **18. Narrog H.** Modality, Mood, Change of Modal Meaning: A New Perspective / H. Narrog // Cognitive Linguistics. – 2005. – Vol. 16 – 4. – P. 677 – 727. **19. The Oxford English Dictionary.** – [2nd ed.]. – Vol. IX. – Oxford : Clarendon Press. – 1991. – 1140 p. **20. Visser F. T.** A Historical Syntax of the English Language / F. T. Visser : 4 v. – III Leiden : E. J. Brill, 1963. – 835 p.

Савельєва Н. О. Про деякі особливості становлення модальних дієслів у ранньонівоанглійській мові

У статті розглянуто особливості становлення класу модальних дієслів у ранньонівоанглійській мові. Автором висвітлено етапи їх розвитку (претерито-презентні у давньонівоанглійській – «протомодальні» у середньонівоанглійській – модальні у ранньонівоанглійській мові) у процесі граматикизації; виявлено, що у досліджуваній період остаточного становлення модальних дієслів як класу з властивими йому граматикичними та семантичними рисами не відбулося; проаналізовано розвиток нівоанглійських модальних дієслів з точки зору відповідності універсальним тенденціям у становленні модальної семантики.

Ключові слова: клас модальних дієслів, протомодальні дієслова, ранньонівоанглійська мова.

Савельєва Н. А. О некоторых особенностях становления модальных глаголов в раннеанглийском языке

В статье рассмотрены особенности становления класса модальных глаголов в раннеанглийском языке. Автором описаны основные этапы их развития (претерито-презентные в древнеанглийском – «протомодальные» в среднеанглийском – модальные в раннеанглийском языке) в процессе граматикизации; выявлено соответствие становления класса английских модальных глаголов

универсальным тенденциям в историческом изменении модальной семантики. На основе анализа материала, сделан вывод о том, что в исследуемый период окончательного формирования класса модальных глаголов со свойственными ему грамматическим и семантическими чертами не произошло.

Ключевые слова: класс модальных глаголов, протомодальные глаголы, ранненовоанглийский язык.

Savelyeva N. O. On Certain Peculiarities of Modal Verbs Development in Early Modern English

In the article the peculiarities of the development of modal verbs class in Early Modern English are discussed. The author describes the stages in the development of English modal verbs in the process of grammaticalization (preterite-present in Old English – protomodals in Middle English – modals in Early Modern English). It is stated that the formation of English modal verbs had not been finished by the end of Early Modern English period, which was reflected in the use of inflections to mark the categories of person and number, a limited number of instances of negative operator attachment as an enclitic particle; infrequent usage of marginal modal auxiliaries. On the basis of modal verbs uses in Shakespeare's works, the conclusion was made that the process of their development in the history of the English language generally corresponds to the «quasi-universals».

Key words: modal auxiliaries class, protomodals, Early Modern English.

Стаття надійшла до редакції 12.02.2013 р.

Прийнято до друку 28.02.2013 р.

Рецензент – д. філол. н., проф. Буніятова І. Р.

УДК 81'1.342:004.738.5

Є. О. Сазонова

**ФОНЕТИЧНІ ЯВИЩА ЕВФОНІЇ ТА КАКОФОНІЇ
В ІНТЕРНЕТ-ОНОМАСТИЦІ**

Останнім часом Глобальна Мережа все частіше привертає увагу лінгвістів, які працюють над дослідженнями в сфері інтернет-дискурсу, віртуальної жанрології, нікнейміки тощо. Значні дослідження роблять такі вчені-філологи, як О. Горошко, В. Іванов, Л. Іванов, Л. Компанцева, О. Лутовінова, С. Матвєєва, Г. Ходоренко та інші. Інтернет-комунікація стає невід'ємною частиною повсякденного життя людини, не зважаючи на те, з якою метою відбувається така комунікація. А будь-яка віртуальна мовна особистість потребує в умовах інтернет-спілкування репрезентації,

Наукове видання

ВІСНИК

Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка
(філологічні науки)

Відповідальні за випуск:

к. ф. н., О. В. Крисало
к. пед. н., А. Є. Кулікова

Коректор: А. Є. Кулікова, Є. О. Пімус

Здано до склад. 28.01.2013 р. Підп. до друку 28.02.2013 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсет. Гарнітура Times New Roman.
Друк ризографічний. Ум. друк. арк. 31,27. Наклад 200 прим.
Зам. № 30,34

Видавець і виготовлювач

Видавництво Державного закладу

«Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

вул. Оборонна, 2, м. Луганськ, 91011. Тел./факс: (0642) 58-03-20.

e-mail: alma-mater@list.ru

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3459 від 09.04.2009 р.